

عنوان مقاله:

تحول مفهوم خراسان در آثار جغرافی نویسان مسلمان در سده های ۳ و ۴ ق

محل انتشار:

پژوهشنامه خراسان بزرگ، دوره 9، شماره 30 (سال: 1397)

تعداد صفحات اصل مقاله: 18

نویسندگان:

حمیدرضا ثنائی - استادیار تاریخ و تمدن ملل اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد

مهدی مجتهدی - استادیار تاریخ و تمدن ملل اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد

خلاصه مقاله:

وسعت خراسان از پیش از اسلام تا عصر حاضر تحول یافته است. دیدگاه رایج امروزی درباره گستره خراسان در سده های نخستین هجری، آن را در جنوب رودخانه جیحون جای می دهد. با وجود این، بررسی و مقایسه اجمالی آراء جغرافی نویسان مسلمان در سده های ۳ و ۴ ق این گزاره را با تردید روبه رو می کند. بنابراین، می توان این پرسش را مطرح ساخت که چه تحولی به مفهوم خراسان در آثار جغرافی نویسان در این سده ها راه یافته است. مقاله حاضر به روش توصیفی-تحلیلی می کوشد با بررسی آراء جغرافی نویسان مسلمان در سده های ۳ و ۴ ق، در گام نخست، تحول گستره خراسان در دوره اسلامی را مشخص کند. یافته ها حاکی از آن است که خراسان تا اوایل سده ۴ سرزمین بسیار وسیعی را دربر می گرفت. به تدریج خراسان به جنوب رودخانه جیحون (مادون النهر) محدود گردید و ولایات خوارزم، ماوراءالنهر، قومس و سیستان از آن جدا شد. بر این اساس است که می توان اصطلاحاتی مانند «خراسان بزرگ» و «خراسان کوچک» را مطرح کرد. در گام بعدی، این سوال مطرح می شود که چه نسبتی میان این تحول و مکاتب جغرافیایی مسلمانان برقرار است. بررسی های این جستار نشان می دهد که توجه نمایندگان مکتب عراقی به مفهوم خراسان بزرگ و در برابر، توجه نمایندگان مکتب بلخی به مفهوم خراسان کوچک می تواند یکی از مصادیق تمایزات این دو مکتب محسوب شود.

کلمات کلیدی:

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/2030362>

